

Karrierelæring

cefu | Center for
Ungdomsforskning

PJECE UDARBEJDET PÅ BAGGRUND
AF ET FØLGEFORSKNINGSPROJEKT

KARRIEREFOKUS
- i og efter gymnasiet

VIDEN OM OG ERFARING MED
UDDANNELSE, FAG OG JOB

VIDEN OM OG ERFARING
MED MIG

ERFARING MED MINE HANDLINGER
OG BESLUTNINGER

Forord

Denne pjece er til inspiration for alle, der arbejder med karrierelæring på de gymnasiale uddannelser, men vil også være det for andre, der arbejder med unges overgange, valg og veje i uddannelses-systemet og overgangen til arbejdsmarkedet.

I pjecen præsenteres forskellige karrierelæringsaktiviteter og en karrierelæringsmodel, som kan inspirere til det konkrete arbejde med unges koblinger mellem fag, uddannelser, fritids-, arbejds- og samfundsliv. For hvordan kan man arbejde med unges erfaringer og viden om fag, uddannelse og arbejde som en integreret del af skolens faglige undervisning? Hvordan kan man skabe koblinger mellem skolen, fagene og andre dele af de unges liv? Hvordan kan fagene få tilført en yderligere dimension gennem at åbne dem op mod omverdenen? For at få svar på disse spørgsmål må man kigge på de forskellige dimensioner, som ligger til grund for de unges deltagelse i uddannelse og deres veje gennem uddannelse og beskæftigelse og de læringsprocesser, som udspiller sig på denne rejse, som et resultat af samspillet mellem de unge og de sammenhænge de indgår i.

Hovedbudskabet her er, at karrierelæring er mere end et spørgsmål om valg og afklaring. Karrierelæring handler om processer, viden, fag og læring knyttet til de unges uddannelses- arbejds- og livsforløb.

Vi indleder med at indkredse, hvordan man kan forstå karrierelæringsbegrebet. Derefter præsenterer vi fem konkrete eksempler på karrierelæringsaktiviteter, som kan tjene som inspiration i det daglige arbejde sammen med de unge. Dette følges op af en konkret model, der skal betragtes som et refleksionsredskab, som kan understøtte arbejdet med de unge. Og sidst kommer vi med et bud på en operationalisering af nogle af de kompetencer, som karrierelæringsaktiviteterne kan føre til.

Notatet bygger på et omfattende udviklingsarbejde og en forskningsundersøgelse, hvis konklusioner er nærmere beskrevet i rapporterne: **Karrierelæring i gymnasiet – ”De vidste ikke, hvad de ville”** af Noemi Katznelson, Astrid Lundby & Niels-Henrik Møller, Aalborg Universitetsforlag 2016 samt **”Det gav mig en idé om, at min fremtid ikke står skrevet i sten”. Midtvejsevaluering af forsøg med karrierelæring i gymnasiet** af Astrid Lundby og Noemi Katznelson, Aalborg Universitetsforlag 2015.

God fornøjelse

cefu | Center for
Ungdomsforskning

Hvorfor karrierelæring og hvordan kan det forstås?

Mange uddannelsespolitiske reformer de seneste 15 år, har haft til formål at minimere 'spildtid' i uddannelsessystemet. Senest reformen om dobbeltuddannelse (ref). Reformerne har det til fælles, at de forudsætter at uddannelsesvalg er en lineær proces, hvor det er muligt at planlægge og målrette sit uddannelses- og karrierevalg, sådan at man undgår blindgyder og 'spildtid' (Hutters & Lundby 2014a, Pless 2009, Stokes & Wyn 2007).

Mange unge tænker og forudsætter noget tilsvarende. Som en ung formulerer det efter deltagelsen i en karrierelæringsaktivitet:

” Den éne [gymnasielærer], han fik aldrig en gymnasial uddannelse. Og Dorte, først så tog hun én uddannelse, så tog hun ud og rejse i to år eller sådan noget, så kom hun tilbage, så fik hun et barn, så besluttede hun sig for noget andet. Det er bare, deres veje... **de vidste ikke, hvad de ville, fra starten af, og det er meget beroligende, for nu, når vi sidder i deres sko... Jeg synes bare, det er meget beroligende, det der [vores fremhævnin**g].

Mange unge antager, som den unge her, at de skal blive afklarede og finde frem til deres lige vej gennem uddannelse og ud på arbejdsmarkedet. Men nyere ungdoms- og vejledningsforskning viser imidlertid, at unges valgprocesser er blevet langt mere komplekse og risikofyldte end tidligere (Stokes & Wyn 2007). Det hænger sammen med uddannelsesreformerne, men i høj grad også med den øgede forandringshast, der generelt præger arbejdsmarkedet, samfundsudviklingen og den enkeltes liv. ”Forandringer er det, der kan forventes”, som vejledningsforskerne Thomsen & Skovhus (2016:37) formulerer det.

Med den netop vedtagne reform af de gymnasiale uddannelser introduceres begrebet 'karrierelæring', som et bud på, hvordan man i gymnasiet kan arbejde med at ruste unge til disse forandringer. Ordet karrierelæring kan forstås snævert som elevernes valg af uddannelse og karriere, men brugen af ordet her, knytter an til en langt bredere forståelse, der omfatter unges erfaringer, drømme, valg, refleksioner, forventninger, motivation og koblingen mellem disse og de fag, de unge møder gennem gymnasiet og deres forløb i og gennem uddannelse, fritid og øvrige liv. Karrierelæring skal her forstås som:

” Elevernes håndtering af og forståelse for deres forløb og overgange i uddannelsessystemet ved hjælp af viden om dem selv, fag, uddannelser, arbejdsmarked og samfundet.” (Katznelson & Lundby 2015)

Som det vil fremgå af denne pjece, kan arbejdet med karrierelæring således være meget andet end at fremme elevernes karriereplanlægning – det kan derimod være vejen til at nuancere unges forestillinger om en snorlige og direkte vej gennem uddannelse og arbejde og bidrage til en afdramatisering af valg. Karrierelæring handler om at blive i stand til at koble skolens fag, forløb og overgange i uddannelsessystemet og de sammenhænge, som både skolen, ens kommende uddannelses- og arbejdsliv – og liv som helhed er en del af. Det handler også om at styrke de unges kompetencer til aktivt at forme deres fremtid.

Udviklingen af de unges orienteringer og læreprocesser igennem deres tid i gymnasiet spiller i dag uhyre sjældent en aktiv rolle i den daglige undervisning – til trods for, at der her faktisk er gode muligheder for at bringe netop elevernes karrierelæringsprocesser i spil og kvalificere dem. Ikke som snævre overvejelser omkring konkrete valg, men som et bredere fokus på samspillet mellem læring i gymnasiet og verden omkring. Der er således i dag en række potentialer i gymnasiernes pædagogiske rum, som der her lægges op til at udvikle (Hutters & Lundby, 2014c).

KONKRETE EKSEMPLER PÅ KARRIERELÆRINGSAKTIVITETER

Konkret kan karrierelæring tage mange former. Det kan være et perspektiv i undervisningen, en øvelse, et samarbejde med en videregående uddannelse, en arbejdsplads eller ligende.

Baseret på erfaringer fra forsøgsprojektet "Karrierefokus – i og efter gymnasiet", som er 162 forsøg gennemført på i alt 17 skoler i Region Hovedstaden kan aktiviteterne opdeles i følgende hovedgrupper/aktivitetstyper:

Aktivitetstype 1

Brancheforløb og virksomhedssamarbejde

Aktivitetstype 2

Karriere som tema i undervisningen

Aktivitetstype 3

Karrieredage

Aktivitetstype 4

Refleksion

Aktivitetstype 5

Uddannelsessamarbejde

Vi skal i det følgende komme med konkrete eksempler på forskellige aktiviteter, men først skal vi kort opridse nogle centrale generelle opmærksomhedspunkter i det konkrete arbejde.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

- Karrierelæring handler om at skabe sammenhæng og balance mellem unges karrierelæringsprocesser og det faglige indhold i fagene.
- Der er gode erfaringer med at tydeliggøre og eventuelt inddrage eleverne i baggrunden for de valgte karrierelæringsaktiviteter og i vægtningen mellem de faglige og karrierelæringsmæssige dimensioner.
- Karrierelæring kan fremmes af, at konkrete aktiviteter er indrammet af refleksioner før, under og/eller efter, ligesom en klar didaktisk rammesætning understøtter elevernes udbytte.
- Det er en gevinst for fagene såvel som karrierelæringsaktiviteterne, at de igangsættes tidligt i de unges forløb og ikke på det afsluttende år.
- Karrierelæringsprocesser med vægt på refleksion og tværfaglighed kan bidrage til at øge samarbejdet mellem lærerne og fagene og sætte gang i nye måder at tænke fagene på.
- De typisk kollektive refleksionsprocesser kan ofte være gode at supplere med muligheden for individuel vejledning hos Studievalg eller e-vejledningen (som de unge også ofte vil kende fra andre typer af vejledningsaktiviteter).
- Der er gode erfaringer med en bred afsøgning af konkrete samarbejdspartnere udenfor skolen, så feltet af mulige partnere ikke bliver for snævert fra starten.
- Afstemning af forventninger til det konkrete samarbejde kan være vigtigt, ligesom afklaring af hvordan relationen mellem virksomheder og gymnasium opretholdes og plejes (fx gennem alumner, forældrenetværk etc.) kan være en fordel.
- Overordnet ligger ansvaret for implementering af karrierelæring hos ledelserne og lærere på gymnasierne, men det er gennemgående vigtigt at være opmærksom på, at Studievalg har nogle kompetencer, der kan understøtte kvaliteten af arbejdet og være en støtte for den enkelte lærer. Eksempelvis kan Studievalg inddrages i udarbejdelsen af planer for karrierelæringsaktiviteter på diverse studieretninger eller HF-fagpakker.

Aktivitetstype 1

Brancheforløb og virksomhedssamarbejde

Denne aktivitetstype tager afsæt i faglige samarbejder mellem gymnasierne og relevante virksomheder eller brancher. Hensigten er at give eleverne muligheden for at se gymnasiefagene blive bragt i spil på en konkret og håndgribelig måde samtidigt med, at de får indblik i arbejdslivet. Det kan for eksempel foregå ved at besøge virksomheder eller brancher med relevans for studieretningen, ved at invitere folk fra erhvervslivet ind på gymnasiet til faglige arrangementer, eller gennem møder med personer i job – evt. med en lignende uddannelsesmæssig baggrund – som eksempler på mulige uddannelses- og karriereveje.

Ét eksempel:

Brancheforløb

I et brancheforløb kan undervisningen tage afsæt i et bestemt erhverv eller en branche, som eleverne får kendskab til og erfaring med gennem aktiviteterne. Måden at arbejde med brancherne på, kan overordnet set gribes an fra to vinkler. Enten ved at eleverne i et gymnasiefag får mulighed for at afprøve en bestemt branche. Det kan være i biologi, hvor eleverne har et forløb om proteiner i fødevarer som samtidig giver eleverne et indblik i det at arbejde i en fødevarer virksomhed eller det kan være et fagligt forløb med fokus på journalist-branchen, hvor erfaringerne fra branchen understøtter forståelsen af de teoretiske elementer i faget. Men det kan også foregå med omvendt fortegn, nemlig ved at den givne branche fungerer som case i forhold til en faglig problemstilling. Et eksempel kan være hxx-faget afsætningsøkonomi, hvor eleverne ud fra afsætningsøkonomiens metoder laver en virksomhedsanalyse af et lokalt firma. Her bliver den fagspecifikke viden en nøgle til at forstå en bestemt branches praksis eller organisering.

Aktivitetstype 2

Karriere som tema i undervisningen

Denne aktivitetstype inddrager karrierelæring som et element i den faglige undervisning. Hensigten er fra forskellige vinkler at introducere eleverne til temaet, så de som en del af den faglige undervisning får mulighed for dels at få en større viden om arbejdsliv, men også at koble fagene til personlige kompetencer, interesser og muligheder i fremtiden. Karrierelæring kan inddrages som tema i mange forskellige fag alt efter studieretning og gymnasietype. Sprogfag kan eksempelvis udgøre fundamentet for diskussion af en global karriere. Idræt eller biologi kan lægge op til en diskussion af sundt og usundt arbejdsliv, og samfundsfag kan give mulighed for at diskutere uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik eller koblingen mellem karriere og livsstil.

Ét eksempel:

'Karriere' som tema i undervisningen

Den ene måde at arbejde med arbejdsmarkedsaktiviteter er ved at integrere det, som et tema i det almindelige pensum. 'Karriere' eller 'arbejdsmarked' bliver således et fagligt emne. Aktiviteterne kan være både korte og enkeltstående eller længerevarende forløb. Oplagte eksempler er fx samfundsfag, historie, dansk, hvor eleverne teoretisk beskæftiger sig med karriere og arbejdsmarkedet samtidigt med, at de får mulighed for at koble det til deres tanker om egne fremtidsmuligheder. Andre eksempler er de kunstneriske fag, hvor der bliver arbejdet med forskellige fremstillinger af 'arbejdsliv' i kunst, teater eller film eller i biologi under temaet arbejdsliv og sundhed¹.

¹ Som del af projektet er der blevet udviklet et katalog over forskellige idéer til måder at integrere karriere som tema i gymnasiefagene: www.karrierefokus-gym.dk/karriere-som-tema-i-undervisningen

² Psykolog Kasper Hanghøj har i samarbejde med nogle af projektets lærere udviklet otte forskellige refleksionsøvelser og en lærervejledning. Øvelserne tager mellem et kvarter og en halv time og kan derfor integreres i undervisningen med begrænset forberedelsestid. Øvelserne kan downloades fra projektets hjemmeside: www.karrierefokus-gym.dk

Aktivitetstype 3

Karrieredage

I den tredje aktivitetstype 'karrieredage' møder eleverne forskellige rollemodeller, for eksempel forældre eller tidligere elever, der kommer på besøg på skolen for at fortælle om egen karrierevej. Hensigten er, at rollemodellernes erfaringer med deres valg, og deres tanker og følelser i forbindelse hermed, skal gøre emnet relevant og nærværende for eleverne. Rollemodellerne skal give eleverne et indtryk af livet efter gymnasiet og eksempler på mulige måder at håndtere valgprocessen.

Karrieredage kan gennemføres på mange forskellige måder, og har været gennemført under forskellige overskrifter – karrieredag, studieretningsdag eller alumnedag – og med varierende indhold, alt efter hvad der passede de enkelte skoler og lærere. Nogle steder er Studievalg blevet involveret i arrangementet og opleves som værende gode og oplagte samarbejdspartnere i forbindelse med en karrieredag.

Ét eksempel:

Karrieredag for hele årgangen

En karrieredag kan afholdes ved at invitere en række tidligere elever på besøg, som har uddannet sig i forskellige retninger efter endt gymnasietid. Formålet er at introducere eleverne til mulige veje i forlængelse af gymnasiet og give dem lejlighed til at spejle sig i andre, der har haft samme uddannelsesmæssige udgangspunkt som dem selv. På en HF-uddannelse kom seks tidligere HF-elever og fortalte om deres valg af og erfaring med forskellige uddannelsesveje, hvorefter eleverne kunne stille spørgsmål. Alumnerne repræsenterede en bred vifte af uddannelser og karrieremuligheder. Tilstede var to politibetjente, en arkitekt, en antropolog, en landmåler og en katastrofe- og risikomanager.

Aktivitetstype 4

Refleksion

En fjerde type forsøger arbejder med refleksion som metode. Selvom refleksion også er en del af de andre aktivitetstyper, så skiller disse sig ud ved udelukkende at fokusere på refleksion – typisk i samarbejde med vejledere. Gennem refleksionsøvelser, i bl.a. mindre grupper, får eleverne mulighed for at reflektere over og sætte ord på deres tanker og følelser omkring de forskellige dimensioner af karrierelæring og i den forbindelse gøre sig overvejelser om fremtiden og værdien af forskellige valg i relation til uddannelse og beskæftigelse. Refleksionsøvelserne kan for eksempel handle om livskvalitet eller refleksion over, hvordan samfund, venner eller familie påvirker uddannelsesvalg².

Ét eksempel:

Refleksion ved hjælp af rollemodeller

Rollemodeller kan bruges på tværs af alle aktivitetstyper og på flere forskellige måder. Aktiviteten kan være direkte integreret i undervisningen ved at lærerne fortæller om deres egne karriereveje. Men det kan også foregå ved at skolen inviterer tidligere elever til en karrieredag eller mini-uddannelsesmesse, og lader alumnerne fortælle om deres forløb siden gymnasiet. Formålet er, at eleverne prøver at finde sig selv i de fortællinger de hører, og begynder at overveje, hvilke valg de selv ville have truffet og hvordan de forestiller sig, at deres fremtid skal komme til at se ud. Ligeledes kan det være med til at åbne elevernes øjne for hvor mange uddannelses- og jobmuligheder der er, og at der er mange forskellige måder at leve og arbejde.

Aktivitetstype 5

Uddannelsessamarbejde

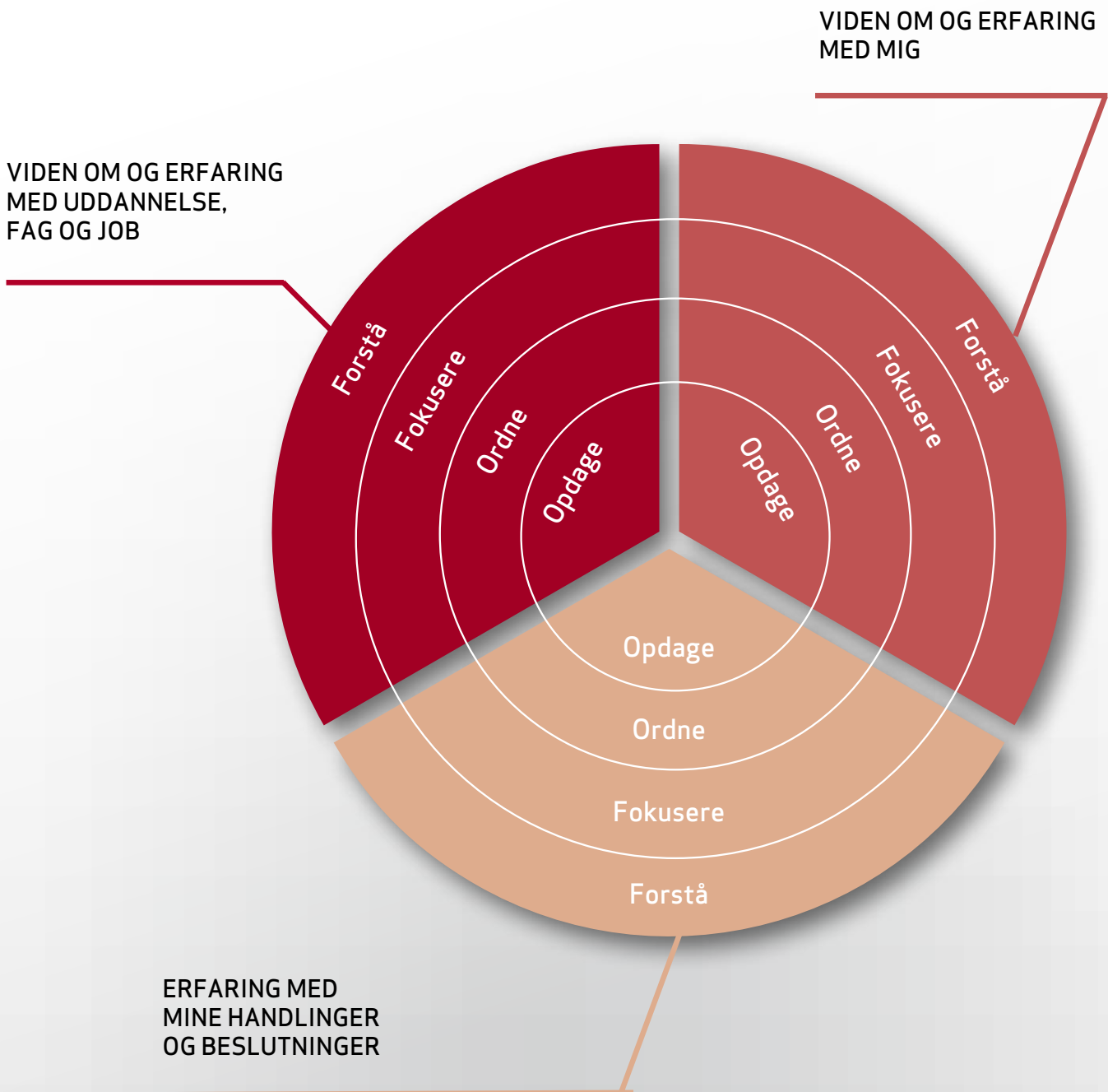
Denne aktivitetstype søger at fremme karrierelæring gennem samarbejde med videregående uddannelser af forskellig art, både korte, mellemlange og lange. Hensigten er at forbedre elevernes kendskab til mulighederne efter gymnasiet og at forberede dem på de valg, de skal træffe. Uddannelsessamarbejdet skal yderligere bidrage til elevernes forståelse af sammenhængen mellem kompetencer, faglig interesse og uddannelse og således forsøge at konkretisere og afmystificere livet efter gymnasiet. Uddannelsessamarbejde kan tage udgangspunkt i mødet med studerende på videregående uddannelser, deltagelse i deres undervisning og besøg enten hos dem eller fra dem.

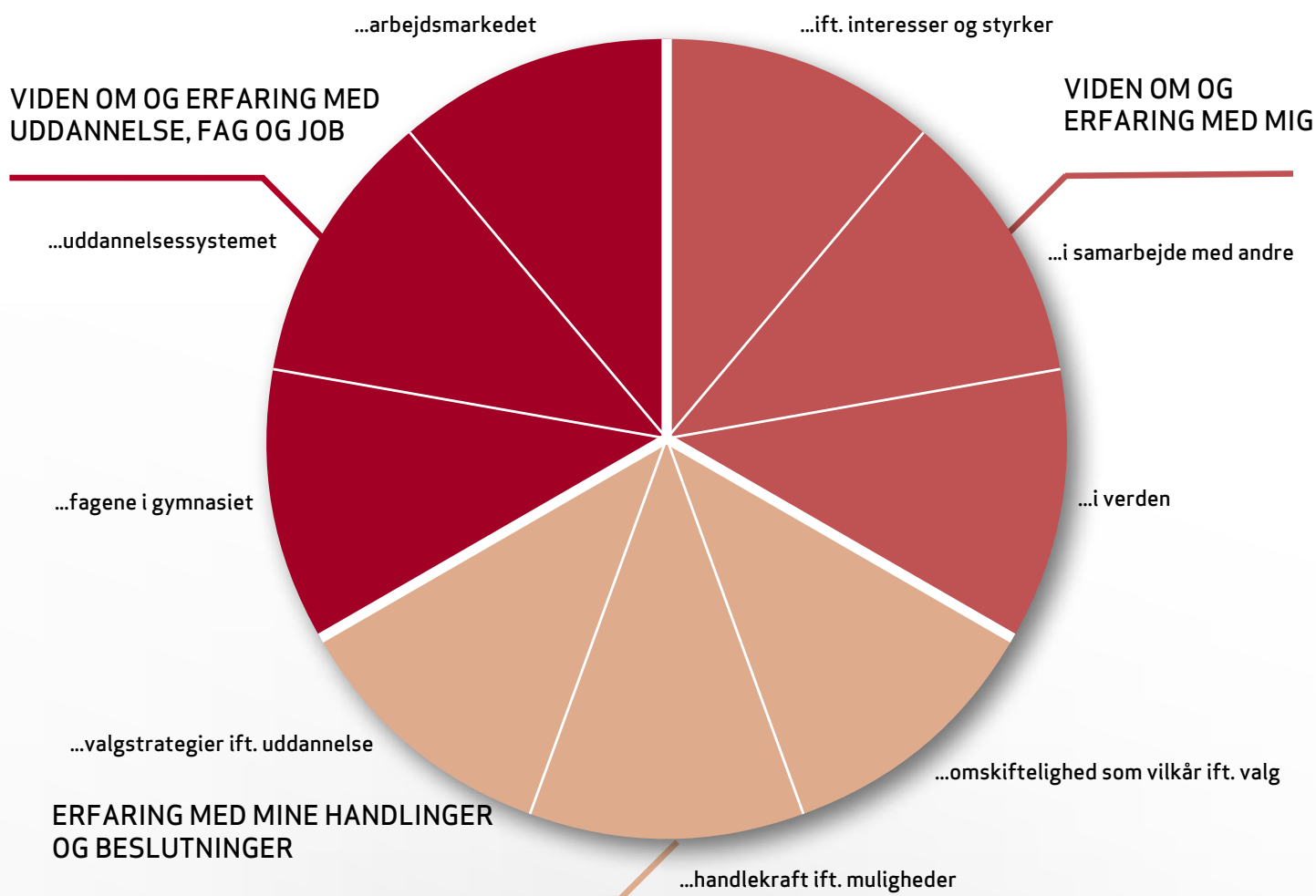
Ét eksempel:

Eleverne på 'kursus'

Den ene type af aktiviteter, der er blevet afprøvet, kan sammenlignes med det at være på kursus. Eleverne bliver her undervist af en ekstern underviser fra den videregående uddannelse i et relevant emne. Det kan både foregå på gymnasiet eller den videregående uddannelse. Elevernes udbytte af denne form for aktiviteter er, at de får en ny vinkel på et bestemt fagligt emne. Dette kan virke motiverende, både fordi det bryder med vante undervisningsmetoder, men også fordi det kan sætte en ny mere erhvervsrettet faglig dimension på fag, som eleverne tidligere har haft en ren teoretisk tilgang til. Ydermere har eleverne, gennem aktiviteterne, mulighed for at få et insider-blik i forhold til livet som studerende, både på det faglige niveau og arbejdsformerne på studiet. Og endeligt får eleverne gennem sådanne aktiviteter mulighed for at møde de studerende på uddannelserne. Et ofte brugt eksempel på et uddannelsessamarbejde tager afsæt i en opgave i dansk, som inkluderer et interview med en studerende på en uddannelse, som eleven er interesseret i og eller nysgerrig på. I forbindelse med opgaven interviewer eleven den studerende om valg af studie og hverdagen på studiet.

Fra forsøg til refleksionsmodel

Gennem konkrete aktiviteter som de nævnte og forskningsprojektet, er der udviklet et pædagogisk refleksionsredskab, der kan benyttes i forbindelse med planlægning og evaluering af karrierelæringsforløb. Redskabet tilbyder et overblik, som gør det muligt at indfange, tydeliggøre og konkretisere, hvordan karrierelæring kan forstås og arbejdes med i konkrete pædagogiske sammenhænge. I praksis er det også tænkt som en mulighed for gennem et øget overblik at lette samarbejdet mellem såvel lærere som ledere og eksterne samarbejdspartnere, idet der kan tages afsæt i et fælles sprog og en fælles didaktisk rammesætning.

Konkret består redskabet af to dele:

1. En model, der illustrerer dimensionerne i karrierelæring
2. Et skema, der udfolder og konkretiserer progressionsmål for og tegn på karrierekompetencer indenfor de tre dimensioner

Mange gymnasier har i forvejen et repertoire af pædagogiske metoder og/eller evalueringsredskaber, som det giver mening at tage afsæt i og bygge videre på de enkelte steder i samspil med karrierelæringen.

Modellen er opdelt i tre dimensioner:

- Viden om og erfaring med uddannelse, fag og job
- Viden om og erfaring med mig
- Erfaring med mine handlinger og beslutninger

Karrierelæringsmodellen

Karrierelæringsmodellen dækker de tre væsentligste videns- og erfaringsdimensioner af gymnasieelevernes karrierelæring og karrierekompetencer (modellen er inspireret af Bill Laws teori om karrierelæring (Law, 2001)). Den første dimension handler om elevernes viden om og erfaring med uddannelse, fag og job. Denne handler kort sagt om at opnå større bevidsthed om, hvilke muligheder der er, og hvad de forskellige muligheder indebærer. Den næste handler om elevernes viden om og erfaring med sig selv. Gennem denne dimension arbejder eleverne med at opnå større indsigt i og kendskab til sig selv i samspil med de sammenhænge, de indgår i, hvad enten det er nære sammenhænge eller bredere samfundsmæssige sammenhænge. Den sidste dimension handler om elevernes erfaringer med handlinger og beslutninger og retter sig dels mod elevernes måde at agere på i en karrierelæringsproces, men også om deres viden og erfaring i forhold til egne handlemønstre.

Men en ting er dimensionerne i karrierelæringsprocessen, et andet er niveauerne i processen. Her har Law (1999) udover karrieredimensionerne, også udviklet en taksonomi for selve karrierelæringsprocessen. Det vil sige fra at have beskrevet hvad karrierekompetencer er, giver også han et bud på, hvordan læreprocessen foregår.

Karrierelæring består ifølge Law af fire niveauer, som i figuren illustreres ved ringene:

- 1) opdage
- 2) ordne
- 3) fokusere
- 4) forstå

(Thomsen, 2014)

De enkelte dele bygger videre på hinanden. Således er det en forudsætning at have gennemgået første niveau for at nå til niveau 2 og så videre (ibid). Det Law bidrager med gennem læringstaksonomien er altså en forståelse af elevernes læreproces. Se Thomsen (2014) for en pædagogisk introduktion til Law's model.

Formålet med niveauerne i modellen er at gøre den anvendelig som redskab for selvevaluering blandt eleverne og som en mulighed for lærerne til, at vurdere klassens samlede udbytte eller planlægge det forventede udbytte af en given aktivitet eller et gennemgående fokus. Niveauerne for karrierelæring: Opdage, ordne, fokusere, forstå, kan anvendes såfremt det giver mening for skolerne, men kan også tilpasses den begrebsbrug og de redskaber skolerne i forvejen bruger.

Brugen af redskabet

I relation til brugen af redskabet på en pædagogisk hensigtsmæssig måde, er der indledningsvis nogle forhold, der er vigtige at understrege.

For det første er alle tre dimensioner sideordnet i cirklen, det vil sige, der er ikke én dimension, der er vigtigere end de andre. Forskellige unge har brug for at få styrket forskellige dimensioner afhængigt af, hvor de står. Karrierelæring kan fremmes hos forskellige unge ad forskellige veje og på forskellige tidspunkter i deres liv, og der er derfor behov for at tilbyde en flerhed af veje til karrierelæring og udvikling af karrierekompetencer hos unge. Det vil være forskelligt – og også afhængigt af andre faktorer i den unges liv og den konkrete sammenhæng – hvad der fører til læring hos den enkelte (Illeris, 2006; Rømer, Tanggaard, & Brinkmann, 2011). En sådan variation og forskellighed i læring, som i øvrigt er et vilkår for alle læreprocesser, nødvendiggør behovet for at arbejde på en flerhed af tilgange for derigennem at øge mulighederne for at fremme de unges læring. Modellens forskellige dimensioner tager højde for dette gennem muligheden for at lægge fokus forskelligt i aktiviteterne og således sikre sig en systematisk bredde i tilgange og fokusområder.

For det andet er det i forståelsen af de tre dimensioner vigtigt at understrege, at de er tæt knyttet til og indbyrdes afhængige af hinanden. Karrierelæringsaktiviteter vil således påvirke flere dimensioner på samme tid, og det er således i både planlægning og evaluering af aktiviteterne vigtigt at være opmærksom på, hvordan de tre dimensioner spiller sammen.

Redskabet består ikke alene af modellen her, men suppleres også af et skema, hvor der er beskrevet en række konkrete læringsmål og tegn for karrierelæringen. Læringsmålene i skemaet er opdelt i tre niveauer, og er opbygget således, at hvis eleverne når alle tre mål indenfor et givent område, vil de tendentielt have opbygget viden, og fået mulighed for at analysere deres viden, perspektivere den og kunne forholde den til praksis. Det er dog vigtigt at understrege, at elevens læring ikke kan sættes på skema eller formel i konkret forstand og skemaets formål er således snarere at understøtte lærere og lederes arbejde med at indtænke karrierelæring som en dimension i de gymnasiale uddannelsers studieretninger og at have blik for elevernes mulige læringspotentialer.

VIDEN OM OG ERFARING MED UDDANNELSE, JOB OG FAG

Viden om og erfaring med uddannelse, fag og job	Beskrivelse af progression i løbet af gymnasiet	Tegn
Viden om og erfaring med de fag jeg møder i gymnasiet	<p><i>Fra en begyndende faglig nysgerrighed og evt. specialisering – fx ift. studieretning.</i></p> <p><i>Hen imod et udbygget kendskab til fag og fagenes kobling til verden omkring (herunder til arbejdsmarkedet). Har evt. en ide om, hvilken faglig retning, man vil tone sin uddannelse og karriere.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleven kan beskrive, hvad der karakteriserer de forskellige fag/fagligheder i gymnasiet. 2. Kan anvende fag i sammenhæng med andre fag. 3. Kan koble og eventuelt omsætte fag og studieretning ind i en praktisk/teoretisk/erhvervs-mæssig sammenhæng.
Viden om og erfaring med uddannelsessystemet	<p><i>Fra en begyndende viden om og erfaring med andre dele af uddannelsessystemet end gymnasiet.</i></p> <p><i>Hen imod at kunne orientere sig i andre dele af uddannelsessystemet og derigennem opnå begyndende viden om forskellige studiemiljøer og arbejdsformer.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kan beskrive hvad en videregående uddannelse er og nævne eksempler på konkrete uddannelser. 2. Kan skelne mellem de forskellige typer videregående uddannelser fx professions-, universitets-, erhvervsakademiuddannelse osv. 3. Eleven kan ud fra et bredt kendskab til forskellige uddannelsesstyper koble erfaringer og viden om uddannelser til refleksion over egne kompetencer og interesser ift. videre uddannelse og videre muligheder.
Viden om og erfaring med arbejdsmarkedet	<p><i>Fra at have gjort sig de første erfaringer med arbejdsmarkedet fx gennem erhvervspraktik eller fritidsjob.</i></p> <p><i>Hen imod at foretage koblinger mellem fag i gymnasiet, arbejdsmarked og samfund. Koblingerne mellem fag, arbejdsmarked og samfund kan være af teoretisk karakter, idet de ligger i forlængelse af det teoretiske arbejde i fagene. Men koblingerne kan også være af praktisk karakter, idet de er opnået gennem praktiske erfaringer, virksomhedssamarbejde, praktik osv.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleven kan beskrive konkrete jobs og jobfunktioner. Kan sætte ord på egne erfaringer fra fx fritidsjobs. 2. Kan genkende og skelne mellem basale strukturer på arbejdsmarkedet fx forskel på private og offentlige arbejdspladser, forskellige arbejdsformer. 3. Eleven kan ud fra kendskab til arbejdsmarkedet reflektere over generelle og egne arbejdsmarkedskompetencer, samt hvordan de kan anvendes i en faglig sammenhæng.

VIDEN OM OG ERFARING MED MIG

Viden om og erfaring med mig	Beskrivelse af progression i løbet af gymnasiet	Tegn
<p>Viden om og erfaring med mine interesser/styrker</p>	<p><i>Fra en begyndende bevidsthed om egne styrker og interesser.</i></p> <p><i>Hen imod en udbygget forståelse af egne styrker, interesser og kompetencer, og hvordan de kan bruges i såvel en samfundsmæssig som en uddannelses- og erhvervsammenhæng.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kan give eksempler på kompetencer, der kan bruges i forskellige typer jobs og uddannelser. 2. Kan nævne eksempler på egne styrker og interesser, og koble det til erfaringer fra skole, job og fritidsliv. 3. Kan reflektere over og formulere egne faglige og personlige kompetencer i relation til en karrierevej/ fremtidsforestillinger.
<p>Viden om og erfaring med mig i samarbejde med andre</p>	<p><i>Fra en begyndende bevidsthed om, hvordan jeg indgår i sammenhænge med andre fx gruppearbejde og i fritidsjob.</i></p> <p><i>Hen imod en udbygget viden om forskellige samarbejder og samarbejdsformer – både i skolen og på arbejdspladser og refleksion over, hvordan de forskellige roller i samarbejde kan indtages.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kan konkret indgå i et gruppearbejde i skolen og bidrage til at opgaven løses. 2. Kan indgå i flere forskellige samarbejder – både i skolen og på en arbejdsplads. 3. Kan veksle mellem forskellige roller i samarbejder, både i skolen og udenfor.
<p>Viden om og erfaring med mig i verden</p>	<p><i>Fra en begyndende bevidsthed om mig som en del af en større sammenhæng.</i></p> <p><i>Hen imod begyndende tanker om, hvorfor jeg uddanner og dygtiggør mig for mig selv og min omverden. Begynder dermed at gøre uddannelse og karriere til et mere personligt projekt, som forener faglige interesser, viden om muligheder og viden om, hvordan jeg på forskellige måder kan bidrage til samfundet.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kan give eksempler på forskellige livsformer og deltagesmuligheder i samfundet. 2. Kan koble viden om livsformer og deltagesmuligheder med fagene og fagernes samfundsmæssige rolle og funktion. 3. Kan reflektere over egne deltagesmuligheder i og bidrag til samfundet.

ERFARING MED MINE HANDLINGER OG BESLUTNINGER

Viden om og erfaring med mig	Beskrivelse af progression i løbet af gymnasiet	Tegn
<p>Erfaringer med mine valgstrategier i relation til uddannelse</p>	<p><i>Fra en begyndende fortælling om mine erfaringer med valg og begrundelse for valg af ungdomsuddannelse.</i></p> <p><i>Hen imod at gøre sig overvejelser om egne valg og handlemuligheder ud fra viden om, hvordan mennesker på forskellige måder træffer valg og har forskellige typer af karriereforløb.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kan fortælle om erfaringer med valg af ungdomsuddannelse og det forløb, der går forud. 2. Kan skitsere forskellige måder at træffe valg og forholde sig i en valgproces, både med afsæt i egne og andres erfaringer og tilgængelige netværk. 3. Kan reflektere over forskellige valgstrategier og handlemuligheder og deres fordele og ulemper.
<p>Erfaringer med handlekraft i forhold til mine valgmuligheder</p>	<p><i>Fra en begyndende forståelse af sammenhænge mellem på den ene side muligheder/ønsker/erfaringer osv. og på den anden side egne handlinger og handlemuligheder.</i></p> <p><i>Hen imod en forestilling om at være medskabere af egne muligheder og fremtidsperspektiver. Er i stand til at kunne handle på og udforske egne ønsker og mål.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kan fortælle om erfaringer med at have handlet i forhold til valg af uddannelse. 2. Kan demonstrere indsigt i forholdet mellem handlinger i relation til uddannelse og så ønsker, beslutninger, viden om fag, uddannelser, erhverv. 3. Kan reflektere over egne handlinger og sætte dem i forhold til ønsker og erfaringer. Herunder at reflektere over kommende valg og forholde sig til valg, som noget der opstår i et samspil mellem individ og omgivelser.
<p>Viden og erfaring med usikkerhed og omskiftelighed som vilkår ift. valg, handlinger og beslutninger</p>	<p><i>Fra en begyndende forståelse for karakteren af karriereløbet og karriereplaner i et omskifteligt samfund.</i></p> <p><i>Hen imod konkrete fremtidsplaner for tiden efter gymnasiet, og forholder sig til eventuelle forandringer i relation til drømme, ønsker, erfaringer og vilkår.</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kan nævne eksempler på forskellige karriereforløb eksempelvis lineære forløb, yoyo forløb osv. 2. Kan demonstrere indsigt i, hvordan samfundsmæssige forandringer kan gribe ind i individers mulighedsrums – og modsat at individer også har indflydelse på egne muligheder. 3. Kan identificere et eller flere fokuspunkter for den videre karrierevej, men samtidig også afprøve og udfordre egne ideer ud fra nye input. Kan forholde sig både åbent og fokuseret til egne fremtidsplaner.

AF NOEMI KATZNELSON
OG ASTRID LUNDBY

Karrierelæring

PJECE UDARBEJDET PÅ BAGGRUND AF ET FØLGEFORSKNINGSPROJEKT

cefu | Center for
Ungdomsforskning

KARRIEREFOKUS
- i og efter gymnasiet

 Ørestad Gymnasium

STUDIEVALG
KØBENHAVN

 Region
Hovedstaden